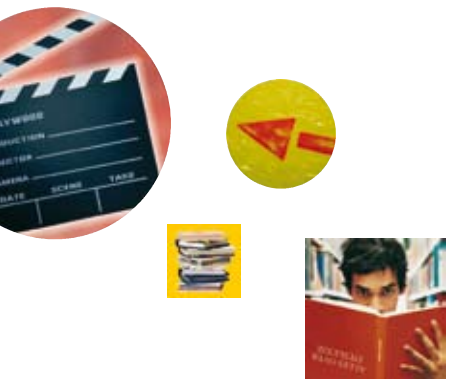

Kennisnet

MediaWijzer

mediawijs.kennisnet.nl

Wat u vindt in deze MediaWijzer

Nieuwe media.....	3
De MediaWijzer	5
Wat is mediawijsheid?.....	7
Mediawijs zijn	9
Mediawijsheid in de les	13
Webwijsheid	14
Informatievaardigheden ontwikkelen.....	16
Ict-vaardigheden ontwikkelen	18
Mediawijs omgaan met de mobiele telefoon.....	21
Veiligheid	23
Mediawetgeving.....	25
De politiek en mediawijsheid.....	26
Meer informatie	28

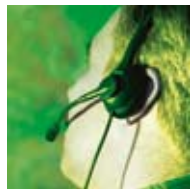
Nieuwe media

In de huidige samenleving spelen nieuwe media een belangrijke rol. Voor jongeren zijn internet, podcasts en mobiele telefoons de normaalste zaak van de wereld. Prachtige bronnen en gereedschappen om inzicht te ontwikkelen. Daarvoor is wel kennis nodig van deze media en hoe ze ingezet kunnen worden in het onderwijs. En hoe misbruik van die media voorkomen kan worden. Het overnemen van informatie uit bronnen is zinvol, maar alleen als de leerling in staat is de bronnen te beoordelen en vermeldt van welke bronnen gebruik gemaakt is. Moderne communicatiemiddelen maken het mogelijk om in contact te komen met anderen, maar natuurlijk moeten wel de etiketteregels bij die communicatiemiddelen nageleefd worden.

Het mediawijs maken van kinderen en jongeren is een verantwoordelijkheid van de ouders/verzorgers, maar ook in het onderwijs moet hier aandacht aan besteed worden. U als leraar heeft daarin een belangrijke rol.

- Praat met jongeren over de manier waarop ze van nieuwe media gebruikmaken.
- Leer jongeren kritisch te zijn en op de juiste manier gebruik te maken van nieuwe media.
- Zet in uw les zelf nieuwe media in.

Nieuwe media zijn niet wezenlijk anders dan de oude. Om ze goed te benutten, moet de inhoud beoordeeld worden en moet duidelijk zijn waar de gebruikte bronnen vandaan komen. Inzet van nieuwe communicatiemiddelen vraagt besef van hoe we met elkaar omgaan. Leraren begeleiden hun leerlingen al jarenlang bij dit soort zaken. Echter, om op de hoogte te blijven van de (on)mogelijkheden van nieuwe media, moeten leraren en leerlingen met elkaar in gesprek blijven om te weten welke media er zijn en hoe ze worden gebruikt. Door de dialoog ontstaan nieuwe inzichten en nieuwe mogelijkheden voor het onderwijs.

De MediaWijzer

We leven in een informatiesamenleving waarin kennisontwikkeling en kennisdeling centraal staan. In het onderwijs moeten leerlingen leren hier op de juiste manier mee om te gaan: de leerling moet mediawijs worden. De MediaWijzer heeft als doel een aantal handvatten te bieden om mediawijsheid in het onderwijs in te bedden. De Wijzer biedt ingangen om in gesprek te gaan met uw leerlingen over media, geeft tips hoe media in uw les ingezet kunnen worden en aanwijzingen hoe u uw eigen ict-vaardigheden verder kunt ontwikkelen. De tips vindt u vanaf bladzijde 16.

Op de site mediawijs.kennisnet.nl vindt u meer bruikbare tips, lesmateriaal en links naar handige sites.

Wat is mediawijsheid?

De definitie van de Raad voor Cultuur luidt: *Mediawijsheid staat voor 'het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld'.*

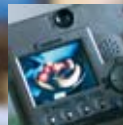
Mediawijsheid is veelomvattend. Dit begrip heeft niet alleen betrekking op nieuwe media, maar ook op 'oude' media zoals radio, televisie, kranten en tijdschriften. Omdat vooral op het gebied van nieuwe media de ontwikkelingen in snel tempo toenemen, verdient dit extra aandacht. Kennisnet legt hierbij de focus op ict in het onderwijs.

Als we de focus leggen op nieuwe media, gaat het vooral om:

- Het zoeken, selecteren, interpreteren en verwerken van informatie. Dit zijn zogenoemde informatievaardigheden.
- Ict-vaardigheden, oftewel het bedienen van de computer en het gebruik van diverse software.
- Kennis, houding en bewustzijn over verschillende sociale en maatschappelijke aspecten van ict-gebruik.

ws
meer ▼
Kennis
of kolder?
Zoeken

Mediawijs zijn

Thuis zijn in de 'oude' maar ook nieuwe media is van groot belang om in de huidige informatie- en kennismaatschappij goed te kunnen functioneren. Nieuwe media worden ingezet om enerzijds informatie te verstrekken, en anderzijds om informatie te verwerven en met elkaar te communiceren. De nieuwe media zijn daarnaast ook platform van en voedingsbodem voor (nieuwe) kunst- en cultuuruitingen.

Kinderen en jongeren maken intensief gebruik van nieuwe media. Ze zoeken er informatie, leggen beelden vast, communiceren met elkaar en profileren zichzelf. Ze maken zich over het algemeen snel de technische vaardigheden eigen om met deze middelen om te gaan. Toch missen ze vaak het inzicht om informatie te duiden. Ze zijn slecht op de hoogte van de wetgeving op het gebied van media, en hebben niet altijd een goed besef van hoe je moet communiceren via nieuwe media.

Zoals de leraar vroeger de leerling leerde omgaan met traditionele media, zo zal hij de leerlingen nu moeten leren omgaan met nieuwe media. En vaardigheden meegeven om criteria te bepalen om goed gebruik te kunnen maken van nieuwe media. Want media ontwikkelen zich voortdurend en we moeten leerlingen niet alleen voorbereiden op de maatschappij van nu, maar ook op die van de toekomst.

Wist u dat...

- Jongeren soms allerlei dingen tegelijkertijd lijken te doen. Ze internetten, praten via hun mobieltjes met vrienden en kijken tegelijkertijd met een half oog televisie. De vraag is òf en hoe al die informatie bij ze 'binnenkomt'.
- Leerlingen handig zijn met de techniek van computers. Maar om te begrijpen wat ze lezen en zien, hebben ze uw hulp nodig.
- Jongeren regelmatig geconfronteerd worden met informatie die ze niet kunnen duiden of die ze niet prettig vinden. U kunt ze helpen een manier te zoeken om vervelende informatie te weren van het scherm.

Een veranderend medialandschap

- Niet het soort informatie dat leerlingen onder ogen krijgen is veranderd, alleen het medium waarop die informatie staat.
- De leerling zoekt alleen op plekken die hij kent. U kunt hem wijzen op het bestaan van andere bronnen.
- Met uw kennis van zoekmethoden en de technische vaardigheden van de leerlingen wordt het medialandschap ontgonnen.
- Belangrijk is dat leerlingen leren vastleggen van welke bronnen ze gebruik gemaakt hebben. Net als bij boeken moeten zaken als auteur en vindplaats herleidbaar zijn.
- Veel jongeren hebben een plekje op het net waar ze informatie over zichzelf publiceren. Wat ze doen en beleven, hun naam en adres, foto's: een makkelijke manier om nieuwe leeftijdsgenoten te leren kennen. Maar ze beseffen zich vaak niet dat niet alleen medeleerlingen op internet zoeken naar 'vrienden'.
- Leerlingen hebben weinig besef van mijn en dijn op internet als ze niet wordt uitgelegd wat copyright is, waarom het bestaat en welke rechten een schrijver heeft.

Mediawijsheid in de les

Hoe kunt u in het onderwijs aandacht besteden aan mediawijsheid? Hoe benut u de nieuwe media zonder dat u leerlingen laat 'knippen en plakken'?

De leerling krijgt langs steeds meer kanalen informatie: websites, weblogs en wiki's. Maar de technieken om informatie te zoeken en te analyseren, zijn nog hetzelfde als voorheen. Onderzoekers hebben berekend dat een gemiddelde kenniswerker bijna de helft van zijn tijd besteedt aan het zoeken en analyseren van informatie. Het is dus van groot belang om de toekomstige kenniswerkers - uw leerlingen - te helpen zich een instrumentarium eigen te maken om snel de juiste informatie te verwerven. Daarnaast zijn er grote zorgen over de toename van plagiaat door leerlingen in het onderwijs.

Vaak zijn er berichten in de pers over misbruik van internet en mobieltjes: leerlingen die gepest worden via mail of profielsites, door hun medeleerlingen of anderen. Hoe kunt u daarmee om gaan in uw les?

Webwijsheid

Internet is een van de nieuwe media waarvan de mogelijkheden steeds groter worden. Voor de meeste kinderen en jongeren is de computer een vanzelfsprekend onderdeel van hun leven. Surfen op het internet blijkt een favoriete bezigheid. Niet alleen thuis, maar ook op school neemt het gebruik van internet toe.

Welke vaardigheden zijn van belang bij het gebruik van internet?

- Zoeken, selecteren, interpreteren en verwerken van gegevens (informatievaardigheden).
- Kennis met betrekking tot veiligheidsaspecten en mediawetgeving.
- Vaardigheden in het bedienen van de computer en andere digitale apparatuur (ict-vaardigheden).

Waarom zijn deze vaardigheden van belang?

- Om informatie op internet te kunnen vinden, zijn er verschillende zoekinstrumenten beschikbaar. Leerlingen moeten leren welke deze zijn en wanneer en hoe ze gebruikt moeten worden.
- Om uit de grote hoeveelheid informatie de juiste te kunnen selecteren, moeten jongeren leren om de gevonden informatie kritisch te beoordelen en te gebruiken.
- Fraude en plagiaat zijn strafbare feiten. Jongeren moeten daarom leren op de juiste manier hun bronnen te vermelden.
- Internet maakt het mogelijk om informatie over jezelf te publiceren en je zo te profileren. De leerling moet zich bewust zijn van die mogelijkheden en van de dilemma's die dat met zich meebrengt.
- Internet maakt het mogelijk om anoniem te communiceren. Deze contacten zijn daarom gebaseerd op wat iemand zegt en doet, en niet op status of uiterlijk. Maar het biedt ook mogelijkheden om anoniem te pesten. Leerlingen moeten zich bewust zijn van de effecten van hun gedrag op het web.

Informatievaardigheden ontwikkelen

Hierna volgen tips die u helpen mediawijsheid een plek te geven in uw lessen. De tips kunnen naar eigen inzicht in ieder vakgebied gebruikt worden.

Tips

- U kunt zelf bronnen selecteren voor uw lessen, maar ook samen met uw leerlingen. Bepaal tevoren met elkaar welke zoektermen gebruikt kunnen worden en laat de leerling met deze termen zoeken op internet. Help de leerling de gevonden informatie te beoordelen.
- Geef de leerling de opdracht om twee bronnen met elkaar te vergelijken, de verschillen te benoemen en de beste bron te selecteren.

- Daag de leerlingen uit om in groepen bij een les of een lessenserie een bron te zoeken uit de traditionele media en één uit de nieuwe media. Laat de leerlingen uit de andere groepen beoordelen welke bron de beste is. En vraag ze voor welke onderwerpen het best een bron gezocht kan worden uit oude en wanneer uit nieuwe media.
- Bekijk met de leerlingen een 'twijfelachtige' informatiebron. Op www.leugens.nl vindt u nieuwsberichten met hele en halve onwaarheden, besproken door een journalist.

- Laat de leerlingen een verzameling maken van favoriete links bij uw vak. Vraag ze van elke link een korte beschrijving te geven van de inhoud en een beschrijving wat goed is aan de betreffende bron. Op de sites www.del.icio.us en www.furl.net kunnen deze bronnen online opgeslagen worden zodat leerlingen deze de rest van hun schoolloopbaan kunnen gebruiken.
- Vraag uw leerlingen wat zij belangrijk vinden voor een goede site. Een lesbrieft hoe u leerlingen uit groep 7 en 8 websites kunt laten beoordelen, vindt u via ictpo.kennisnet.nl/handreikingen.
- Geef leerlingen een lesopdracht die ze kunnen gebruiken om mee te doen met één van de Kennisnet-wedstrijden: wedstrijden.kennisnet.nl. Laat ze een website of een game maken over een educatief onderwerp, of een echte film!
- Speel eens klassikaal een game, bijvoorbeeld met een beamer of een smartboard. Vraag de leerlingen hun keuzes toe te lichten en uit te leggen waarom die leiden tot winst of verlies.
- Geef leerlingen de opdracht zelf een educatieve game te maken of een interactief verhaal. Op de site www.groeiendoorgames.nl staan tips voor het bouwen van een game. Voor docenten staan hier tips over hoe u een team van leerlingen begeleidt bij het bouwen van een (educatieve) game.
- Vraag leerlingen een weblog aan te maken voor leerlingen die door ziekte langdurig afwezig zijn.
- Informatie op internet dient altijd een bepaald doel. Laat jongeren zelf de rol krijgen van auteur van informatie die door anderen gebruikt kan worden. Laat ze bijvoorbeeld zelf een website maken met de websitemaker: websitemaker.kennisnet.nl. Ook kunt u leerlingen laten meedoen met de Gouden Apenstaartverkiezing (www.goudenapenstaart.nl). Door zelf een website in te zenden of te stemmen op door anderen aangemelde sites.

Ict-vaardigheden ontwikkelen

Het toepassen en gebruiken van ict vereist de vaardigheid om de apparatuur en software te kunnen gebruiken.

Voor veel jongeren hebben de moderne digitale middelen weinig geheimen. Voor hen hoeft er in de les weinig tot geen aandacht besteed te worden aan ict-vaardigheden. Maar de verschillen in computervaardigheid tussen de leerlingen zijn vaak erg groot. Voor sommige leerlingen is het maken van een Power-Point-presentatie, een website of zelfs een game een peulenschil; voor een ander is dat - zonder hulp - een onmogelijke opgave. Het grote verschil in ict-vaardigheden maakt het geven van computerlessen voor alle leerlingen lastig. Het werkt soms contraproductief.

Tips

- Gebruik de kennis van uw leerlingen. Vraag ze om de door u geleverde content in een passende digitale vorm te gieten. Zo wordt u beiden wijzer.
- Maak gebruik van de ervaringen van anderen. Op uw school, maar ook daarbuiten. Word lid van een vakcommunity van Digischool, neem een (gratis) abonnement op één van de e-zines of inDruk van Kennisnet of lees weblogs. U kunt ook via Kennisnet een training aanvragen voor uw school op het gebied van nieuwe media.
- Vraag bij het gebruik van nieuwe media welke leerlingen daarmee ervaring hebben en welke niet. Laat de ervaren leerlingen hun minder ervaren klasgenoten helpen.
- Grassroots zijn projecten waarbij op een laagdrempelige manier gebruik wordt gemaakt van computers in het onderwijs. Kijk eens in de etalage hoe anderen ict in het onderwijs inzetten.
- Op e-competent.kennisnet.nl staan talloze cursussen voor docenten op het gebied van computer- en informatievaardigheden.
- De koop- en infowijzers op de site van Kennisnet helpen u inzicht te krijgen in de techniek en de mogelijkheden van nieuwe media zoals weblogs, podcasts, gaming, wiki's. Deze brochures zijn te bestellen op bestellen.kennisnet.nl.

Mediawijs omgaan met de mobiele telefoon

Mobiel bellen is volledig ingeburgerd. Mobiel internetten, SMS-en en zeker ook foto's en video's maken zijn handig en leuk. Verkeerd gebruik van de mogelijkheden kan leiden tot problemen. Bijvoorbeeld bij beelden van klasgenoten en docenten die – zonder toestemming van de betrokkenen – verspreid worden. Wie de mogelijkheden van de mobiele telefoon in de klas benut, heeft een goede ingang om met leerlingen te bespreken wat je wel en niet moet doen met een mobieltje.

Tips

- Stel samen met de leerlingenraad een protocol op over het gebruik van internet en mobieltjes op school.

- Laat leerlingen een debat organiseren over het gebruik van mobieltjes op school.
- Laat leerlingen een sms-gedicht maken van precies 160 tekens, het maximale aantal tekens dat past in één sms-bericht. Op de site www.sms-taal.nl staan hiervan voorbeelden.
- Vraag leerlingen voor op de schoolwebsite een foto-verslag te maken van een excursie met hun mobieltje. Bespreek tevoren wat wel en wat niet vastgelegd en op de site getoond mag worden.
- Laat de leerlingen een stripverhaal maken met behulp van foto's die ze gemaakt hebben met hun mobieltje. Of laat ze een serie van vijf foto's maken waarbij andere leerlingen een bijpassend verhaal bedenken.

Veiligheid

Internet biedt mogelijkheden om de wereld te verkennen en contacten te leggen. Maar er zijn ook risico's. Er zijn virussen en hackers, niet iedereen is wie hij is. Wie informatie over zichzelf op internet publiceert, kan daarmee nog jaren nadien geconfronteerd worden.

Tips

- Laat uw leerlingen op www.iksurfveilig.nl een diploma 'Veilig internet' halen en doe zelf met ze mee.
- Maak gebruik van de lessen over veilig gebruik van internet die op het web te vinden zijn. Een goed overzicht hiervan vindt u op veilig.kennisnet.nl.
- Vraag de leerlingen een les te maken voor de website [i-respect](http://i-respect.nl): www.i-respect.nl. Bijvoorbeeld over contact leggen of flirten op internet.
- Laat leerlingen uit het vo of mbo een spel spelen over veilig gebruik van internet: www.gebouw13.nl.
- Disney maakte een filmpje over veilig internet voor leerlingen in het po: www.disney.nl/DisneyOnline/CyberNetiquette.
- Op www.monstermedia.nl kunnen leerlingen een media-monster adopteren om het web te verkennen.
- Wijs leerlingen op het bestaan van sites op internet waar ongewenste activiteiten gemeld kunnen worden, zoals www.helpwanted.nl.

Denken
of
kopiëren?

Mediawetgeving

Voor leerlingen is het van belang dat ze weten wat ze wel en niet mogen kopiëren van het internet en hoe melding gemaakt moet worden van de bronnen die ze hebben gebruikt.

Tips

- Vraag aan de leerlingen wie een eigen website, weblog, profielpagina of fotoverzameling op het web heeft. Bespreek met de leerlingen hoe zij denken over het 'lenen' van teksten of beeldmateriaal van hun eigen publicaties op internet. Informatie over copyright op het web in voor jongeren begrijpelijke taal, is te vinden op mediawijs.kennisnet.nl.

- Geef leerlingen de opdracht om na het verwerken van de lesstof daarover een item aan te maken in de wikipedia voor kinderen: www.wikikids.nl. Inclusief een vermelding van de gebruikte bronnen. Op de site van Wikikids is uitgebreide informatie te vinden over auteursrechten op het web.
- Mediathecarissen uit het vo maakten een handleiding hoe verwezen moet worden naar internetbronnen: www.nvbonline.nl/1791/Richtlijnen_bronvermelding.html.

De politiek en mediawijsheid

Vanuit de achtergrond en doelstellingen van de organisatie richt Kennisnet zich met het thema mediawijsheid op onderwijs en ict. En daarbinnen op ict-competenties van docenten, informatievaardigheden en veiligheid.

Mediawijsheid is natuurlijk een veel breder begrip, dat betrekking heeft op alle soorten media. Op een grote diversiteit aan doelgroepen, op het bevorderen van het gebruik en op bescherming van gebruikers. Veel organisaties werken op (onderdelen van) dit brede thema aan het vergroten van kennis, vaardigheden en een bewuste houding van mensen uit verschillende doelgroepen. Vanuit de maatschappij en de politiek is de wens geuit hier meer overzicht te krijgen en synergie in te bereiken. En de krachten van deze organisaties te bundelen.

Daarom is op verzoek van het ministerie van OCW een kerngroep ingesteld om te adviseren over de inrichting en programmalijnen van een netwerk dat de functie van media-educatie en expertisecentrum kan vormen.

Inhoudelijk doel van het media-educatie en -expertisecentrum en de aangesloten organisaties is: een toename in vaardigheden van mensen en het bijdragen aan een bewuste, kritische en actieve houding en mentaliteit van burgers en instellingen in de gemedialiseerde samenleving.

Er zal een duidelijk domein ontstaan waar ouders, opvoeders, docenten, jongeren, mediaprofessionals, ouderen en alle andere doelgroepen terecht kunnen voor antwoorden, informatie, tips en achtergronden. Het thema mediawijsheid en alle zaken die daaronder vallen, komen voor het brede publiek meer eenduidig naar voren. Kortom, in het netwerk voor mediawijsheid verbinden partijen zich rond een brede maatschappelijke visie op mediawijsheid.

Begin 2008 zal het media-educatie- en expertisecentrum van start gaan. Voorlopige site waarop informatie te vinden is: www.mediawijsheidkaart.nl

De kerngroep bestaat uit:

Beeld en Geluid

www.nibg.nl

ECP.nl

www.ecp.nl

Kennisnet

www.kennisnet.nl

NPO

www.publiekeomroep.nl

VOB

www.debibliotheken.nl

Meer informatie

Meer informatie over mediawijsheid is te vinden op mediawijs.kennisnet.nl.

Op deze site wordt u doorverwezen naar meer bruikbare tips, lesmateriaal en handige links. Ook vindt u op deze site alle tips die in de MediaWijzer staan terug, inclusief de links. Op de site kunt u ook brochures bestellen over het gebruik van ict in het onderwijs.

Colofon

Uitgave Stichting Kennisnet

Tekst Bureau & zo Marketing.Communicatie, Margreet van den Berg (Adviseur ict en onderwijs)

Opmaak Bureau & zo Marketing.Communicatie, Eindhoven

Druk Koninklijke De Swart, Den Haag

Copyright Stichting Kennisnet, december 2007

Overname - indien niet voor commerciële doeleinden - is toegestaan onder bronvermelding.

Stichting Kennisnet

POSTADRES

Postbus 778
2700 AT Zoetermeer

BEZOEKADRES

Paletsingel 32
2718 NT Zoetermeer

T (079) 323 09 26

F (079) 321 23 22

E info@kenict.org

www.kennisnet.nl